

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 7. februar 2008 truffet vedtak i

Sak nr: 117/07 (arkivnr: 200700988-23)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Ola Dahl
Halvor Kjølstad
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg

Ola Dahl møtte som varamedlem for Jon Høyland, som hadde forfall.

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak: Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev datert 7. november 2007, mottatt 3. desember 2007, har A inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 13. januar 2008 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat C, politiadvokat D, samt meddommerne E og F. Sorenskriver G ved X tingrett er orientert om klagen, og har ved brev av 17. januar 2008 opplyst at han ikke har noen bemerkninger i anledning saken. Tingrettsdommer B har avgitt en tilleggsuttalelse av 31. januar 2008.

Saksfremstilling:

Klagen har sitt utspring i en straffesak behandlet ved X tingrett. Det var i saken tatt ut tiltale for økonomisk utroskap mot selskapets daglige leder. A var styreleder i det angjeldende selskap, og hadde status som vitne under rettens behandling av saken. Hovedforhandling ble avholdt 18. og 19. september 2007 og dom ble avsagt 5. oktober 2007. Tingrettsdommer B var rettens administrator.

I domspremissene i den fellende dommen ble følgende uttalt om styreleder A's rolle:

”Styrets leder A forklarte i sin vitneforklaring at da de store private uttakene som tiltalte hadde gjort ble kjent i september 2004 kom dette som lyn fra klar himmel. Det var revisor som da hadde tatt kontakt med ham. A og tiltalte hadde kjent hverandre i mange år, og A stolte helt og fullt på tiltalte. A forklarte at han og tiltalte hadde en løpende dialog om økonomien, men at han aldri så noen regnskapsrapporter som viste selskapets økonomiske situasjon, men hadde bl.a fått omsetningstallene måned for måned og opplysning om at det var mye utestående hos kundene til enhver tid. Tiltalte hadde mange forklaringer når det ble stilt spørsmål og A godtok dette. Slik styrets leder forklarte seg i retten har han etter rettens vurdering gjort en usedvanlig slett jobb som styreleder og ikke vært sitt ansvar bevisst. A forklarte også at tiltalte etter at alt var kommet for dagen i september 2004 hadde sagt at han ville komme tilbake med et forslag til å gjøre opp for seg, men det hadde A aldri mottatt.” (side 4)

...

Retten finner også styreformannen i selskapet sterkt å klandre for sin manglende oppfølging i sitt verv som styreformann. Dersom han hadde fulgt bedre med på det som skjedde i selskapet, istedenfor å stole blindt på daglig leder, slik det ser ut som han har gjort, kunne misligheter vært avdekket tidligere. Dette kan imidlertid ikke frata tiltalte hans ansvar og skyld for det som har skjedd.” (side 7)

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Under vitneavhøret var tingrettsdommer B svært pågående overfor ham som vitne. Det syntes som om han var mer opptatt av hans rolle som styreleder enn hva han hadde å forklare om tiltaltes forhold.

I dommen, som i neste omgang ble referert i media, ble det skrevet at styrelederen hadde utført en slett jobb. Hans forhold ligger utenfor hva tiltalen omhandler, og det fremstår unødvendig og krenkende at dette omtales i domspremissene. Ved tingrettsdommerens håndtering fikk mange den oppfatning at også han som styreleder var involvert i den økonomiske utroskapen.

Under vitneavhøret stilte tingrettsdommer B heller ikke spørsmål om hans langvarige sykefravær som både fremgikk av innberetningen fra bostyrer og skifterettens dom. Da A

ikke var klar over at hans rolle i selskapet var gjenstand for rettens vurderinger, fant ikke han grunn til å opplyse om dette forhold på eget initiativ.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

I henhold til aksjelovens bestemmelser har et styre og en styreleder i et aksjeselskap et betydelig ansvar. Det var således naturlig at retten i denne saken hadde et sterkt fokus på styreleders opptreden. Dette var gjort i den hensikt å opplyse saken og å sette tiltaltes handlemåte inn i en sammenheng.

Fra uttalelsen siteres:

”Etter min vurdering var det naturlig at A under sin vitneforklaring fikk sterkt fokus på sin rolle som styreformann. Og han kan nok ha opplevd mine spørsmål som provoserende og at det skinte igjennom hvordan jeg, på bakgrunn av det vi på dette tidspunkt visste om saken, vurderte hans handlemåte i saken. Men etter min vurdering er dette av og til nødvendig for å få belyst saken, ikke minst av hensyn til tiltalte, som her, og i mange saker, risikerer en betydelig fengselsstraff. Et vitne vil kunne anføre at de ikke har noen til å forsvare seg, slik tiltalte har. Men til det er å si at de risikerer heller ikke straff, i verste fall å bli kritisert, som selvfølgelig kan være ubehagelig nok.

I denne saken må min spørsmålsstilling ses på bakgrunn av min vurdering av vitnet som en høyst oppegående mann som var i stand til å svare for sine handlinger, og som jeg vurderte var i stand til å korrigere det bilde retten satt med om hans handlemåte i saken, dersom han hadde andre opplysninger. Dersom retten hadde unnlatt å stille kritiske spørsmål til hans rolle i saken ville han heller ikke fått mulighet til å rette opp det bilde retten hadde dannet seg. Jeg finner det på denne bakgrunn overraskende at han ikke nevnte i sin vitneforklaring at han hadde vært sykemeldt store deler av året 2004, slik han nå anfører i sin klage, dersom han mener at dette er viktig for å forklare sin opptreden som styreleder.”

Det var i denne saken nødvendig å uttale seg om styreformannens rolle i domspremissene. Dette ble gjort for å sette tiltaltes handlinger inn i en sammenheng og som en del av begrunnelsen for straffeutmålingen. Også for å sette fokus på den ansvarsfulle rollen en styreformann har i et aksjeselskap, var det i den angjeldende sak et poeng å uttale seg om styreformannens rolle og det retten i den forliggende sak vurderte som et eklatant brudd på en styreformanns plikter.

Forsvarer – advokat C – har i hovedsak vist til følgende:

Styreleders rolle hadde i liten grad vært gjenstand for kritikk under bobehandlingen. Dette til tross for at det forelå flere brudd på aksjelovens bestemmelser. Med bakgrunn i den kaotiske situasjonen i selskapet, den manglende oppfølging og de manglende kontrollrutiner, var det nærliggende å stille kritiske spørsmål til styreleders rolle og hvordan han hadde forvaltet sine lederoppgaver i selskapet. Det ble anført at dersom selskapet hadde vist et minimum av tilstedeværelse, ville det kunne bidratt til tapsbegrensning og et bedre vern om selskapets verdier.

Fra uttalelsen siteres videre:

”Etter min oppfatning hadde ovennevnte forhold en viss betydning for vurderingen av om de handlinger som var omfattet av tiltalen kunne betraktes som unnskyldelig rot eller om det forelå vinnings hensikt og illojale handlinger. Det var også naturlig at styreleders manglende

tilstedeværelse ble trukket inn i vurdering av handlingens grovhet relatert til straffutmålingen. Jeg kan ikke se at det var utilbørlig at ledelsens rolle ble gjort til gjenstand for kritisk vurdering.”

Aktor – politiadvokat D – har i hovedsak vist til følgende:

Det vises innledningsvis til bostyrets sluttinnberetning. De opplysninger og vurderinger som fremgår her ligger til grunn for boets konklusjon om at det ikke var grunnlag for å innberette A til påtalemyndigheten.

Ut fra uttalelsene i bostyrets sluttinnberetning og innholdet i tiltalen kan A ha hatt en berettiget forventning om at hans rolle som styreleder ikke var gjenstand for mistenkeliggjøring og kritikk.

Det ble tatt ut tiltale mot selskapets daglige leder for brudd på straffeloven § 275, jf. § 276. Påtalemyndigheten valgte å ikke ta ut tiltale for brudd på regnskapsbestemmelsene.

A var et meget sentralt vitne for påtalemyndigheten med hensyn til å belyse faktum i tilknytning til det forhold tiltalen gjaldt. Det samme var selskapets regnskapsfører.

Under hovedforhandlingen var tingrettsdommer B både overfor A, regnskapsføreren og ham som aktor pågående og svært opptatt av problematikken rundt regnskapsovertredelser i selskapet. Dette ga seg blant annet utslag i at regnskapsføreren på et tidspunkt under eksaminasjonen fant grunn til å spørre tingrettsdommer B hvorvidt det var han eller selskapets daglige leder som var tiltalt.

Fra uttalelsen siteres:

”For meg som aktor virket det som om tingrettsdommer B, også etter at jeg hadde påpekt at brudd på regnskapsbestemmelsene i seg selv ikke var en del av tiltalen, fortsatte relativt intens eksaminasjon av vitnene omkring dette emnet. Regnskapsovertredelser i selskapet og andre aktørers forhold, kunne være av betydning for straffutmålingen i saken, og det var således grunn til å eksaminere vitnene om dette. Det er likevel min vurdering at tonen overfor klager og vitnet [NN], ble unødvendig krass sett i lys av bobestyrers og påtalemyndighetens vurderinger, samt emnets ikke helt sentrale betydning.”

Meddommer – E – har i hovedsak vist til følgende:

Under A's vitneforklaring gikk tingrettsdommer B ikke ut over det som var nødvendig og akseptabelt i forhold til saken. Utspørringen av A gjorde det klart for ham som meddommer at mislighetene kunne vært stanset på et langt tidligere tidspunkt, og at styrelederens manglende etterlevelse av sine forpliktelser var en medvirkende årsak til at det hele utviklet seg til en sak om underslag. Tingrettsdommerens måte å lede avhøret av styrelederen på ga retten et godt innblikk i hvordan denne rotete og innfløkte situasjonen hadde kunnet oppstå.

Meddommer – F – har i hovedsak vist til følgende:

Hun kan ikke se at tingrettsdommeren sa noe galt til A. Det var på sin plass at tingrettsdommer B i vitneavhøret fokuserte på A's rolle i saken og det ansvar og de oppgaver som påhviler en styreleder i et aksjeselskap.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Tilsynsutvalget kan etter domstoloven § 236 fjerde ledd "ikke vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig". Dette betyr at dersom et forhold kan gjøres til gjenstand for anke til overordnet domstol, kan utvalget ikke vurdere dette. Dette innebærer bl.a. at premisser for rettsavgjørelser i utgangspunktet er unntatt fra vurdering av utvalget. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke. Dette gjelder selv om klageren i dette tilfellet var vitne i saken, og således ikke selv hadde kunnet påanket avgjørelsen.

Utvalgets kompetanse til å behandle klager over uttalelser vedrørende premisser i rettsavgjørelser er nærmere utredet av Domstolkommisjonen i NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte. Her fremgår det at utvalget forutsettes å kunne behandle "uhøvisk eller utilbørlig" atferd fra dommerens side. Det uttales videre at:

"Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse.... Videre må bruk av unødvendig sterke ord og uttrykk i rettslige avgjørelser kunne føre til disiplinærtiltak, når de ord/uttrykk som er brukt er egnet til å virke klart sårende eller infamerende."

A anfører at tingrettsdommer B under vitneforklaringen var svært pågående overfor ham som vitne, og at dommeren syntes mer opptatt av hans rolle som styreleder enn av hva han hadde å forklare omkring tiltaltes forhold. Tilsynsutvalget kan ikke overprøve rettens vurdering av hvilke forhold det var nødvendig å fokusere på i det angjeldende vitneavhør. Utvalgets kompetanse er i denne sammenheng begrenset til å vurdere hvorvidt tingrettsdommeren opptreden under eksaminasjonen var i strid med god dommerskikk.

Tilsynsutvalget legger til grunn at tingrettsdommer B hadde et sterkt fokus på A's rolle som styreleder, og at A ble utsatt for en forholdsvis intens eksaminasjon. Ut fra uttalelsene i saken synes det som om dommeren var pågående i sine spørsmål, og det kan synes som om tonen etter hvert ble noe stram. Utvalget har på denne bakgrunn forståelse for at A opplevde eksaminasjonen som ubehagelig. Politivadvokat D karakteriserer eksaminasjonen som relativt intens, og opplevde tonen overfor begge påtalemyndighetens vitner som unødvendig krass, både sett i lys av bostyrers og påtalemyndighetens vurderinger og emnets mindre sentrale betydning. Utvalget oppfatter det ikke slik at politivadvokatens karakteristikk gjelder tingrettsdommer B's stil og tone i sin alminnelighet. Karakteristikken

gis som en vurdering av tonen sett i forhold til påtalemyndighetens vurderinger av påtalespørsmålet og emnets betydning i saken. Tilsynsutvalget er avskåret fra å vurdere begge de to nevnte forholdene. Utvalget kan på denne bakgrunn ikke se at uttalelsene i saken gir grunnlag for å hevde at tingrettsdommer B's eksaminasjon av A ble gjennomført på en måte som må anses å være i strid med god dommerskikk.

Den foreliggende klage gjelder videre rettens uttalelser i domspremissene om A's rolle som styreformann. Tilsynsutvalget kan ikke vurdere hvorvidt det ved vurderingen av saken var nødvendig av retten å gå inn på A's håndtering av sitt verv som styreleder. Utvalget kan heller ikke overprøve hvorvidt det er innholdsmessig dekning for rettens karakteristikk av A's innsats som styreleder. Tilsynsutvalget kan imidlertid vurdere om dommeren, ved å bruke unødvendig sterke ord og uttrykk, har opptrådt utilbørlig og i strid med god dommerskikk.

Som et generelt utgangspunkt viser utvalget til at dommere har et ansvar for å utforme domspremissene på en hensynsfull måte overfor berørte personer, og for at det ikke brukes formuleringer som kan påføre disse unødvendige belastninger. Samtidig skal det forholdsvis mye til før premissene i en avgjørelse gir grunnlag for disiplinærreaksjon overfor dommeren. En dommer har plikt til å gi en dekkende beskrivelse av de faktiske forhold, og til å gjøre rede for de vurderinger som ligger til grunn for den enkelte avgjørelse. Dommeren må derfor ha en stor grad av frihet til å skrive hva han eller hun mener, selv om det kan føre til at noen føler seg krenket.

Tilsynsutvalget finner at omtalen av A på side 7 i dommen er saklig utformet uten at det er gjort bruk av negative karakteristikk. Som et ledd i rettens overveininger under straffeutmålingen, uttales det at "retten finner også styreformann i selskapet sterkt å klandre for sin manglende oppfølging i sitt verv som styreformann". Utvalget oppfatter denne uttalelsen som et ledd i vurderingen omkring tiltaltes forhold, og som en naturlig del av begrunnelsen for rettens straffeutmåling.

Av uttalelsene på side 4 i dommen, fremgår det at "Slik styrets leder forklarte seg i retten har han etter rettens vurdering gjort en usedvanlig slett jobb som styreleder og ikke vært sitt ansvar bevisst". Tilsynsutvalget et har stor forståelse for at A opplever det som svært belastende å bli karakterisert på denne måten i en dom. Rettens ønske om å fremheve styreleders ansvarsfulle rolle i et aksjeselskap kan etter Tilsynsutvalgets oppfatning ikke rettferdiggjøre bruken av en slik karakteristikk. Utvalget mener videre at det heller ikke ut fra rettens plikt til å gjøre rede for de faktiske forhold retten har lagt til grunn i sin vurdering av skyld- og straffespørsmål, var nødvendig å omtale styreleders innsats i så negative ordelag. Tilsynsutvalget har likevel under tvil kommet til at retten ikke har gått utenfor de vide rammene som en dommer har ved utformingen av domspremissene. Tingrettsdommer B kan derved ikke bebreides for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.